

**Diagnoza społeczno-
gospodarcza gminy
Michałowice
(aktualizacja)**

Spis treści

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy	3
1.1. Informacje ogólne o gminie	3
1.2. Wymiar społeczny	5
1.2.1. Demografia	5
1.2.2. Edukacja i wychowanie	6
1.2.3. Czas wolny (kultura, sport i rekreacja)	8
1.2.4. Bezpieczeństwo publiczne i zdrowotne	9
1.2.5. Aktywność społeczna i obywatelska. Integracja społeczna	9
1.3. Wymiar gospodarczy	12
1.3.1. Przedsiębiorczość	12
1.3.2. Rynek pracy	13
1.4. Wymiar środowiskowy	14
1.4.1. Środowisko naturalne, formy ochrony przyrody	14
1.4.2. Gospodarka wodno-ściekowa	15
1.4.3. Gospodarka energetyczna	15
1.4.4. Gospodarka odpadami komunalnymi	17
1.4.5. Gospodarka obiegu zamkniętego	17
1.5. Wymiar przestrzenny	18
1.5.1. Polityka przestrzenna	18
1.5.2. Zagospodarowanie gminy	18
1.5.3. Mieszkalnictwo	19
1.5.4. Infrastruktura drogowa i kolejowa	19
1.5.5. Publiczny transport zbiorowy	20
1.6. Wymiar instytucjonalny	21
1.6.1. Współpraca gminy z mieszkańcami	21
1.6.2. Współpraca gminy z podmiotami zinstytucjonalizowanymi	21
1.6.3. Finanse gminne	22
1.6.4. Potencjał instytucjonalny	23

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy została przeprowadzona na podstawie danych statystycznych (GUS), danych własnych gminy, badań ankietowych mieszkańców, wywiadów pogłębionych z pracownikami gminy oraz analizy dokumentów¹ sporządzanych na potrzeby działań prowadzonych przez gminę.

Okres badawczy (z uwagi na dostępność danych statystycznych) obejmował lata 2012-2022, a w przypadku zjawisk demograficznych: 2002-2022.

W analizie uwzględniono czynniki zewnętrzne (w tym trendy) wpływające na sytuację społeczno-gospodarczą gminy.

W podsumowaniu obszarów badawczych wskazano na **czynniki istotne strategicznie** dla danego obszaru, które oddziałują lub mogą oddziaływać na sytuację społeczno-gospodarczą gminy. Czynniki istotne strategicznie wyróżniono graficznie (ramki); a trendy w ramach czynników - czcionką pogrubioną. Wnioski z Diagnozy zostały zawarte w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Michałowice.

1.1. Informacje ogólne o gminie

Rysunek 1: Położenie gminy Michałowice

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Michałowice

⇒ **Położenie:** woj. mazowieckie, powiat pruszkowski

⇒ **Gminy graniczące (Rys. 1):** miasto stołeczne Warszawa, Pruszków, Piastów, Brwinów, Nadarzyn, Raszyn

⇒ **Status:** gmina wiejska

⇒ **Liczba mieszkańców:** 19 290

⇒ **Powierzchnia:** 34,7 km²

⇒ **Gęstość zaludnienia:** 555 osób/km²

⇒ **Centrum administracyjne gminy:** Reguły

⇒ **Jednostki pomocnicze:**

- Osiedla (3):
Granica, Michałowice, Komorów
- Sołectwa (10):
Komorów, Michałowice Wieś, Nowa Wieś, Opacz-Kolonia, Opacz Mała, Pęcice, Pęcice Małe, Reguły, Sokółów i Suchy Las

**CZYNNIKI
(W TYM TRENDY
ISTOTNE
STRATEGICZNIE)**

- Położenie gminy i dostępność komunikacyjna
- Bliskość Warszawy
- Bliskość Portu Lotniczego Okęcie
- Przebieg linii kolejowej WKD
- Bliskość węzłów na drogach krajowych S8 i S2
- Przebieg drogi wojewódzkiej 719

¹ W diagnozie uwzględniono opracowanie pn. „Analiza i diagnoza stanu zastanego wraz z analizami SWOT oraz rekomendacjami strategicznymi dla gminy Michałowice”

Gmina stanowi część **aglomeracji warszawskiej** (obszaru funkcjonalnego m. st. Warszawy). Mieszkańcy gminy korzystają z **usług ponadlokalnych**, oferowanych w aglomeracji warszawskiej (głównie Warszawę i Pruszków): sportowych (basen, zajęcia sportowe), rekreacyjnych (kina, koncerty), kulturalnych (teatry, opera, muzea, wystawy), zdrowotnych (placówki zdrowia, szpitale, instytuty), handlowych (centra handlowe), edukacyjnych (szkolnictwo ponadpodstawowe i wyższe), opiekuńczych, transportu publicznego oraz **ryнку pracy**.

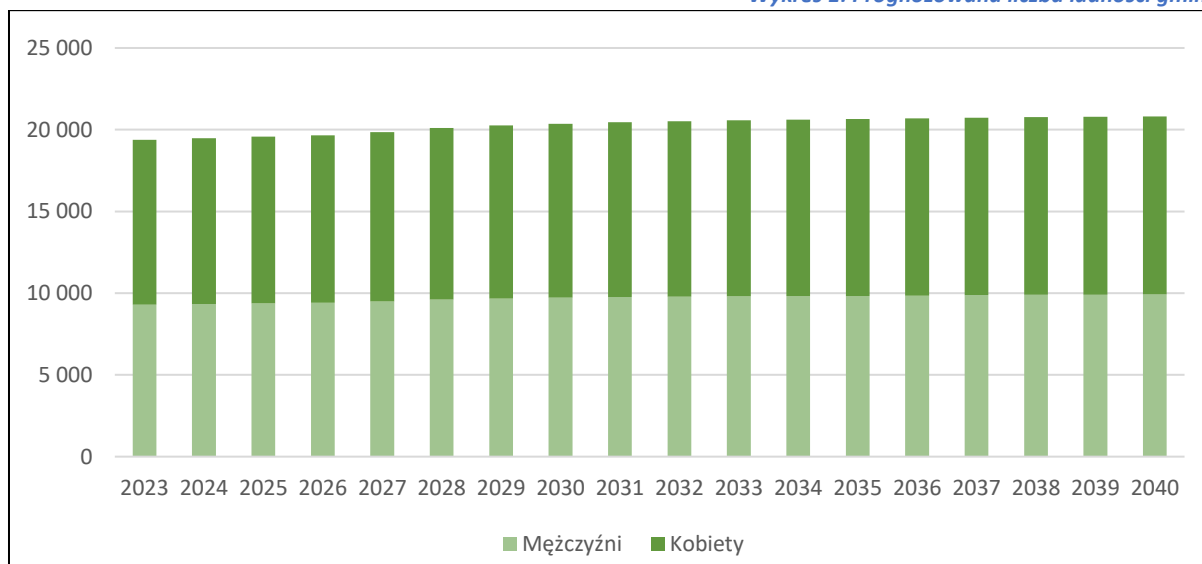
Podstawowe potrzeby – opieki przedszkolnej, szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego, opiekuńczych, czasu wolnego: sportu, rekreacji, usług zdrowotnych, kulturalnych (wystaw, koncertów, pokazów filmowych) – mieszkańcy zaspokajają na terenie gminy.

1.2. Wymiar społeczny

1.2.1. Demografia

W 2022 r. gminę zamieszkiwało - według danych Głównego Urzędu Statystycznego - **19 290** osób (10.030 kobiet i 9.260 mężczyzn)². Liczba mieszkańców gminy w latach 2002-2022 wzrosła o **34,35%**. **Główny Urząd Statystyczny** prognozuje, że do **2040 r. liczba mieszkańców wzrośnie o kolejne 7,9%**³ i osiągnie wartość **20.818** osób (**Wykres 1**).

Wykres 1: Prognozowana liczba ludności gminy

Źródło: „Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2040”, GUS 2023

Główne czynniki wpływające na liczbę mieszkańców gminy:

- **Migracje**

Od 2012 r. saldo migracji⁴ jest dodatnie, podobnie jak dynamika zmian. **Główny Urząd Statystyczny (dalej GUS) prognozuje utrzymanie się dodatniego salda migracji do 2040 r.** Migracje do gminy związane są z suburbanizacją Warszawy. W latach 2010–2020 aż 84% osiedlających się w gminie przeprowadziło się do niej z miast (w tym z Warszawy). W latach 2016–2020 największy udział w migracjach rezydencjalnych do gminy mieli ludzie młodzi, w wieku 25-39 lat oraz ich dzieci (0-7 lat). Wśród migrujących stosunkowo niewielki był odsetek młodzieży (15-24 lata) oraz osób w wieku późno produkcyjnym – powyżej 50 lat oraz osób w wieku emerytalnym (65 lat i więcej).

² Dane GUS na dzień 31.01.2024 r. Zgodnie z „Raportem o stanie gminy za 2022 r.” gminę Michałowice w 2022 r. zamieszkiwało 19.303 osoby (zgodnie z ewidencją gminną).

³ Prognozowana liczba mieszkańców gminy w 2040 r. według GUS wynosi 20.818. Prognozowana przez GUS liczba mieszkańców w 2040 r. może okazać się wyższa niż zakładana; w 2023 r. GUS prognozowało liczbę mieszkańców na poziomie 19.380 osób faktyczna liczba mieszkańców wynosiła zaś 18 410 (dane z ewidencji ludności gminy). Jednocześnie określona dla celów wyliczenia chłonności zabudowy liczba mieszkańców w 2040 r. może wynosić 21 859 osób (w oparciu o prognozę GUS); a według szacunków Centralnego Portu Komunikacyjnego – 22 183 osób.

⁴ Różnica między liczbą osób meldujących się na terenie gminy i wymeldowujących się z gminy.

- **Przyrost naturalny⁵**

Od 2015 r. wykazuje tendencję spadkową, a od 2018 r. przyjmuje wartości ujemne (wskaźnik przyrostu naturalnego w 2022 r. wynosi: -2,65). **GUS⁶ prognozuje utrzymanie się ujemnego przyrostu naturalnego do 2040 r.**

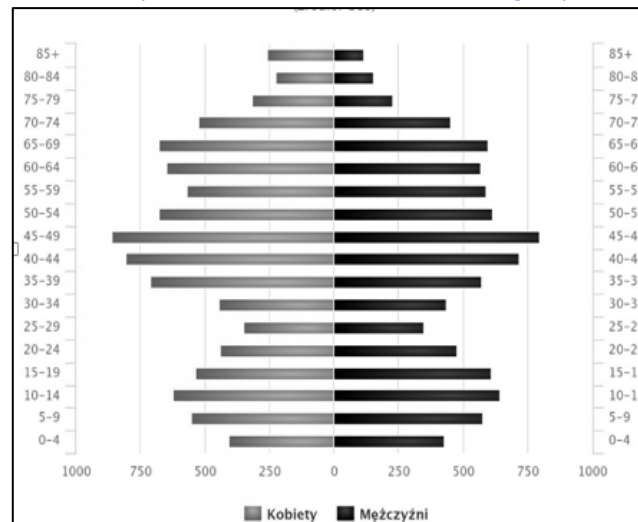
STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW I JEJ PROGNOZOWANE ZMIANY

Systematycznie spada liczba osób w wieku produkcyjnym (18-60/65 lat) w ogólnej liczbie mieszkańców gminy. W 2022 r. wynosiła 55,9%, tj. o 14,6 pkt procentowych mniej niż w 2002 r. (**Wykres 2**).

Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) wzrastała (z 19,8% w 2002 r. do 21,0% w 2022 r.).

Postępuje proces **starzenia się społeczności lokalnej**. Istotnie wzrósł odsetek osób w wieku poprodukcyjnym – powyżej 60/65 lat w populacji mieszkańców (z 15,5% w 2002 r. do 23,00% w 2022 r.), w tym odsetek osób starszych w wieku 70+ (z 9,37% w 2012 r. do 12,69% w 2022 r.).

Wykres 2: Piramida wieku mieszkańców gminy (2021)

Źródło: www.polskawliczbach.pl

GUS prognozuje, że do **2040 r. spadnie** liczba osób w wieku **produkcyjnym (o 0,58%** w porównaniu do roku 2022) i **przedprodukcyjnym (o 4,51%)** oraz **wzrośnie** liczba osób w wieku **poprodukcyjnym (o 19,87%)**.

CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNE

- Starzenie się społeczeństwa
- Dodatnie saldo migracji

👉

Ruchy migracyjne i starzenie się społeczeństwa zostały uznane za istotne uwarunkowania zewnętrzne także dla rozwoju metropolii warszawskiej.

1.2.2. Edukacja i wychowanie

- ⇒ **Placówki szkolne zlokalizowane w gminie:** Szkoła Podstawowa w Michałowicach, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Komorowie (szkoła podstawowa i liceum) oraz Zespół Szkolno-Przedszkolny w Nowej Wsi.
- ⇒ **Wychowanie przedszkolne zapewniane w systemie mieszanym:** w gminie funkcjonują 2 gminne przedszkola zlokalizowane: w Nowej Wsi, Michałowicach i Regułach (filia przedszkola w Michałowicach), 11 przedszkoli niesamorządowych i 6 niepublicznych punktów

⁵ Różnica między urodzeniami żywymi a zgonami.

⁶ „Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2040”, GUS 2023.

przedszkolnych. W 2022 roku kwota dotacji przekazanej przez gminę dla niepublicznych placówek przedszkolnych wyniosła 8,8 mln zł.

⇒ **Baza edukacyjna na adekwatnym do zapotrzebowania poziomie**

W 2022 r. gminę zamieszkiwało 4.095 mieszkańców w wieku potencjalnej nauki (3-19 lata). Z oferty szkół podstawowych gminy Michałowice od 2017 r. korzystają również uczniowie mający miejsce zamieszkania poza gminą (współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych od 2017 r.⁷ przekraczał 100% i w 2022 r. wyniósł 100,49%). Od 2017 r. wzrasta liczba uczniów uczęszczających do placówek szkolnych.

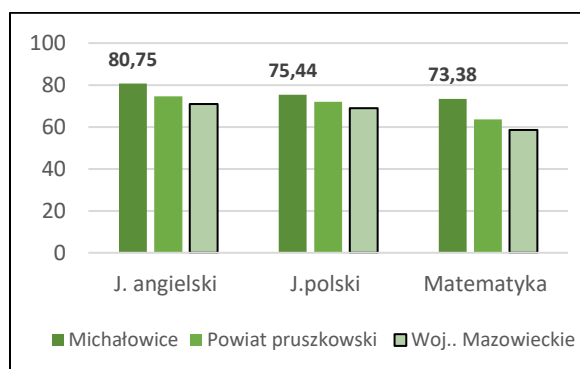
Dynamika wzrostu wskaźnika skolaryzacji jest ujemna. Jednocześnie zgodnie z prognozami demograficznymi GUS od 2023 r. do 2040 r. spadnie liczba mieszkańców Michałowic w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), tj. osób w wieku nauki przedszkolnej i szkolnej o 445 osób.

⇒ **Zróżnicowany poziom dostępności do placówek edukacyjnych**

Przedszkola (w tym niepubliczne) zlokalizowane są w pobliżu osiedli mieszkaniowych, co uzasadnia ich dobrą dostępność. Dostępność do szkół mieszkańców miejscowości: Michałowice Wieś, Opacz Mała, Opacz Kolonia, Reguły, Pęcice, Pęcice Małe, Suchy Las i Sokołów jest ograniczona. Dzieci z ww. miejscowości dowożone są do szkół transportem gminnym (kilka kursów dziennie w zależności od godzin rozpoczynania kończenia nauki w szkole). W roku szkolnym 2020/2021 dowożonych było do szkół 295 uczniów.

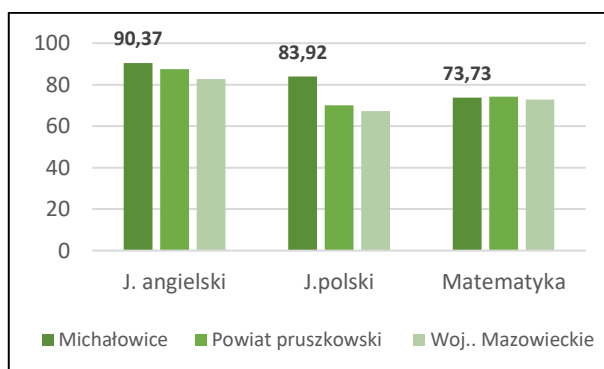
⇒ **Zadawalająca jakość edukacji** podstawowej i ponadpodstawowej (uczniowie na egzaminach osiągają wyższe wyniki niż uczniowie z powiatu pruszkowskiego i województwa mazowieckiego⁸ - Wykres 3 i Wykres 4).

Wykres 3: Egzamin ósmoklasisty – 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CKE

Wykres 4: Egzamin maturalny – poziom podstawowy - 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CKE

⇒ **Istniejące wyposażenie placówek szkolnych w sprzęt i oprogramowanie wspierające proces edukacji**

CZYNNIKI (W TYM TRENDY) ISTOTNE STRATEGICZNIE

👉

- Dostosowanie rozwiązań w edukacji do obecnych wyzwań
- Rozwój funkcjonalności i zastosowań sztucznej inteligencji
- Kompetencje cyfrowe
- Starzenie się społeczeństwa

⁷ W 2021 r. współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych nie przekroczył 100% (wynosił 98,63%). Wartość współczynnika skolaryzacji spada od 2017 r. (spadek w latach 2017-2022 o 2,31%).

⁸ Wyniki egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie podstawowym w 2021 były niższe niż w powiecie pruszkowskim i województwie mazowieckim.

1.2.3. Czas wolny (kultura, sport i rekreacja)

- ⇒ **Nowoczesna baza sportowa:** hale sportowe (2) z zapleczem, wielofunkcyjnymi boiskami oraz lodowiskiem, boiska (5), place zabaw (6), strefy rekreacji (5), siłownie zewnętrzne (13), skatepark (1), mini skatepark (1) w większych miejscowościach gminy, korty tenisowe (4).
- ⇒ **Baza placówek kulturalno-oświatowych:** 2 biblioteki: Gminna Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie i Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Michałowicach (z filią w Nowej Wsi); świetlica kulturalna „Granicka Zatoka Kultury”, sala multimedialna w urzędzie gminy przeznaczona m.in. na organizację wydarzeń kulturalnych, świetlice. Do celów kulturalnych, sportowych i integracyjnych wykorzystywane są wszystkie świetlice. Placówki posiadają udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami. W trakcie realizacji jest Centrum Inicjatyw Kulturalnych w Komorowie (planowane oddanie placówki do użytkowania - 2024 r.).
- ⇒ **Tereny zieleni sprzyjające uprawianiu sportu i rekreacji:** las w południowej części gminy, Zalew w Komorowie, Stawy Pęcickie, jezioro Smug w Nowej Wsi, zbiorniki wodne w Michałowicach i w rejonie ul. Kaliszany w Komorowie).
- ⇒ **Infrastruktura sprzyjająca uprawianiu sportu i rekreacji:** ścieżki rowerowe⁹, tereny do jazdy konnej.
- ⇒ **Istniejące obiekty dziedzictwa kulturowego:** Dwór Polski i park w Pęcicach, Miasto Ogród Komorów z Aleją Marii Dąbrowskiej oraz Aleją Starych Lip, Park w Regułach, Zespół dworsko-parkowy w Sołectwie Komorów, Helenów, Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Michałowicach, Kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Pęcicach z XIX, Pomnik-Mauzoleum w Pęcicach, Cmentarz z I Wojny Światowej w Pęcicach.
- ⇒ **Organizowane cyklicznie wydarzenia i imprezy sportowe** - festyn Dni Gminy Michałowice, Dożynki Gminne, Pożegnanie Lata, Święto Pieczonego Ziemniaka, „Zielono mi”, „Rajd Po Kamienistej Drodze”, Aktywne Lato w gminie Michałowice, Niepodległościowy Turniej Piłki Nożnej o puchar Wójta Gminy Michałowice oraz Rajd Pęcicki, Otwarte Ogrody, turnieje i konkursy sportowe, „Wianki”, pikniki – dzień dziecka, powitanie lata, piknik rodzinny, kino pod chmurką, koncerty z okazji dnia kobiet i niepodległościowe, zabawy karnawałowe, mikołajki i andrzejki; a także obchody Narodowego Święta Niepodległości 11 Listopada, obchody Rzezi pod Pęcicami 2 sierpnia 1944.
- ⇒ **Oferta instytucji kultury** (księgozbiór bibliotek liczący ok 50 tys. woluminów, 2 tys. audiobooków i 1,6 tys. zbiorów multimedialnych, oferta spotkań, warsztatów oraz zajęć (np. plastycznych) dla dzieci, Dyskusyjny Klub Książki).
- ⇒ **Bogata oferta klubów sportowych** – obejmująca zajęcia dla dzieci i dorosłych: koszykówka, piłka ręczna i nożna, tenis, golf, kolarstwo, sporty walki, sporty ogólnorozwojowe).
- ⇒ **Zainteresowanie ofertą klubów sportowych**
Od 2020 r. spada liczba członków i osób ćwiczących w klubach sportowych. Mieszkańcy uprawiający sport zrzeszają się jednak w ramach nieformalnych struktur, propagujących aktywność fizyczną.

CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNE

- Idea zdrowego i zrównoważonego stylu życia
- Jakość środowiska naturalnego
- Jakość przestrzeni publicznych oraz bazy rekreacyjno-sportowej

⁹ Przez teren gminy w 2022 r. przebiegało 22,3 km dróg rowerowych. Długość dróg rowerowych na terenie gminy od 2012 r. wzrosła o 90,59%.

1.2.4. Bezpieczeństwo publiczne i zdrowotne

- ⇒ **Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy** - mała liczba zgłaszanych zagrożeń bezpieczeństwa, niska liczba przestępstw (w 2022 r. wykryto 134 przestępstwa, w tym głównie przeciw mieniu i gospodarcze), wysoki poziom wykrywalności sprawców (w 2022 r. - 70%).
 - ⇒ **Funkcjonujące instytucje odpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa publicznego** Gmina powołała Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, na terenie gminy działa Komisariat Policji oraz Ochotnicza Straż Pożarna w Nowej Wsi (40 strażaków), wchodząca w skład Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.
 - ⇒ **Wysoki poziom dofinansowania przez Gminę działań służb zapewniających bezpieczeństwo**
 - ⇒ **Funkcjonowanie placówek ochrony zdrowia i aptek w gminie** – w 2022 r. w gminie funkcjonowało 15 przychodni, w tym 1 gminna, które udzieliły ponad 120 tys. porad.
 - ⇒ **Dobra dostępność do placówek podstawowej opieki zdrowotnej i aptek na terenie gminy** - wskaźnik liczby przychodni na 1 tys. ludności jest wyższy niż w powiecie pruszkowskim i woj. mazowieckim.
- CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNE**

- Starzenie się społeczeństwa
 - Idea zdrowego i zrównoważonego stylu życia
 - Położenie i dostępność komunikacyjna gminy
- ⇒ **Prowadzone programy z zakresu profilaktyki zdrowotnej** –
 - ⇒ w roku szkolnym 2023/2024 prowadzony jest **Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Dzieci** dla uczniów kl. 0-1 "KameLeon - dopasuj emocje", kierowany do uczniów kl. 0-1 Program ma na celu wzmocnienie oddziaływań psychoedukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, które z różnych przyczyn mają problemy w zakresie nawiązywania relacji z rówieśnikami i funkcjonowania w różnych sytuacjach społecznych.
 - ⇒ w roku 2023 kontynuowany był „**Program polityki zdrowotnej z zakresu profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV)**”. Prowadzona była akcja informacyjno-edukacyjna w postaci plakatów i ulotek oraz spotkań z lekarzem dla młodzieży i rodziców. Zrealizowano szczepienia w schemacie dwudawkowym (szczepionką dziewięciowalentną Gardasil9) dziewcząt i chłopców, którzy zgłosili się do programu – zaszczepiono 54 dziewczęta i 33 chłopców.

1.2.5. Aktywność społeczna i obywatelska. Integracja społeczna

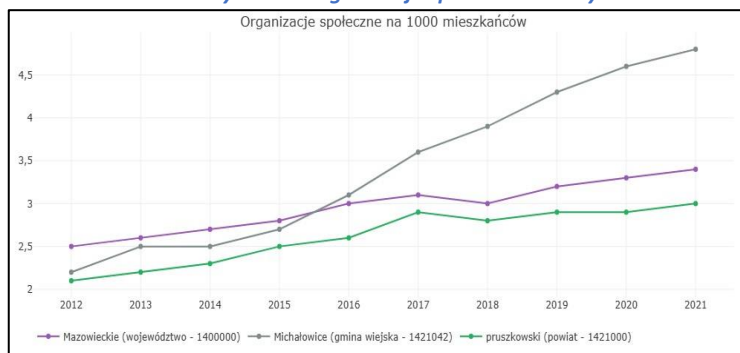
- ⇒ **Wysoki poziom świadomości i aktywności obywatelskiej**
Frekwencja w wyborach do Sejmu w 2023 r. wyniosła 88,77% (w powiecie pruszkowskim - 84,40%, w woj. mazowieckim - 79,27%), a do Senatu – odpowiednio: 88,45%, 84,34% i 79,17%. W wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. frekwencja wniosła 66,86% (w powiecie pruszkowskim: 57,73%, w woj. mazowieckim – 60,37%), a w wyborach samorządowych w 2018 r. – odpowiednio: 70,01%, 60,01% i 60,93%.
Wysoka frekwencja wyborcza wyróżniała gminę spośród innych gmin woj. mazowieckiego także w poprzednich wyborach.

⇒ Wysoki poziom aktywności społecznej

W 2022 r. w gminie aktywnych było kilkanaście stowarzyszeń i fundacji oraz 10 kół gospodyń wiejskich, a także Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice.

Liczba zarejestrowanych na terenie gminy fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych od 2012 r. wzrosła o 142,11% (z 38 w 2012 r. do 92 w 2022

Wykres 5: Organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl>

Liczba organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców (**Wykres 5**) w 2022 r. była znacznie wyższa niż w powiecie pruszkowskim i woj. mazowieckim. Działalność organizacji społecznych jest wspierana przez gminę na podstawie programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.

⇒ Rozwiązania wspierające zaangażowanie społeczne mieszkańców

- Funkcjonowanie 13 jednostek pomocniczych: 3 osiedli i 10 sołectw, stanowiących mini-centra aktywności lokalnej (odbywają się zebrania sołeckie, wyodrębniono fundusz sołecki w ramach którego realizowane są wydarzenia i inwestycje ważne dla sołectwa).
- Od 2022 r. w gminie funkcjonuje budżet obywatelski (kwota budżetu – 500 tys. zł/rocznie). Zainteresowanie budżetem obywatelskim wzrasta – rośnie liczba osób głosujących, a także liczba zgłaszanych projektów.

⇒ Infrastruktura wspierająca aktywność społeczną i integrację mieszkańców

Sala w Urzędzie Gminy przeznaczona na potrzeby mieszkańców, budynki bibliotek gminnych, świetlica kulturalna „Granicka Zatoka Kultury”, świetlice wiejskie (w Granicy, Komorowie Michałowicach Osiedlu, Nowej Wsi, Opaczy-Kolonii, Pęcicach, Pęcicach Małych, Regułach Sokołowie oraz Suchym Lesie).

⇒ Przestrzenie publiczne wspierające integrację mieszkańców

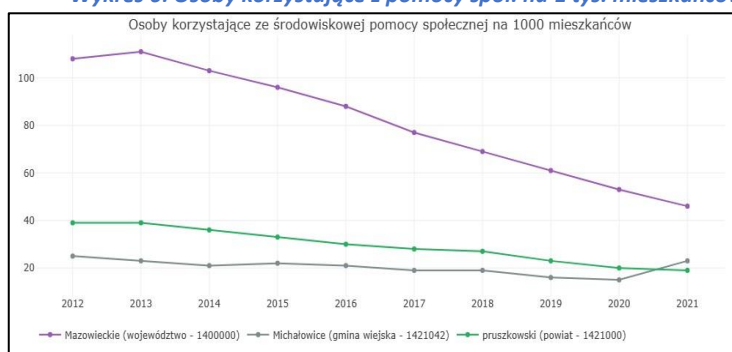
W większych miejscowościach gmina dysponuje terenami publicznymi (tereny placów zabaw, placówek edukacyjnych, stref rekreacji) wykorzystywanymi przy organizacji wydarzeń integracyjnych społeczności gminy.

⇒ Rozwiązania wspierające włączenie społeczne (integrację) mieszkańców

- Funkcjonujący system wsparcia finansowego dla rodzin w trudnej sytuacji.

W gminie Michałowice w latach 2012-2021 liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej wahała się. W 2012 r. ze wsparcia korzystało 203 rodziny, w 2022 – 297. Liczba osób korzystających z pomocy na 1 tys. mieszkańców w ww. okresie nieznacznie wzrosła (z 22,9 w 2012 r. do 24,7 w 2022 r. - **Wykres 6**).

Wykres 6: Osoby korzystające z pomocy społ. na 1 tys. mieszkańców

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl>

W gminie Michałowice w latach 2015-2020 znacząco spadała (poza wzrostem w 2016r. i w 2020 r.) liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej – z poziomu 105 w 2015 roku do 34 w 2020 r.

Głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej w Michałowicach w 2022 roku były długotrwała lub ciężka choroba (242 rodziny), niepełnosprawność (139 rodzin), ubóstwo (67 rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (23 rodziny) oraz bezrobocie (20 rodzin).

- Działające 2 placówki stacjonarnej pomocy społecznej (całodobowe wsparcie osób niepełnosprawnych, chorych, starszych) i instytucje wsparcia (Dzienny Dom Senior+ w Komorowie, Placówka Wsparcia Dziennego Świetliki działająca w 3 lokalizacjach: Michałowicach, Granicy i Opaczy Kolonii w formie stacjonarnej i podwórkowej).
- Organizacja cyklicznych wydarzeń i imprez sportowych wspierających włączenie społeczne mieszkańców.
- Wprowadzenie „Karty mieszkańca Gminy Michałowice”.
- Prowadzenie polityki wsparcia integracji społecznej (np. Program Polityki Senioralnej).

⇒ **Słaby związek** emocjonalny ludności osiedlającej się na terenie gminy ze społecznością lokalną, **niski stopień integracji ze społecznością lokalną.**

CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNE

- **Osamotnienie i kryzys tożsamości**
- Aktywność i zaangażowanie społeczne mieszkańców

1.3. Wymiar gospodarczy

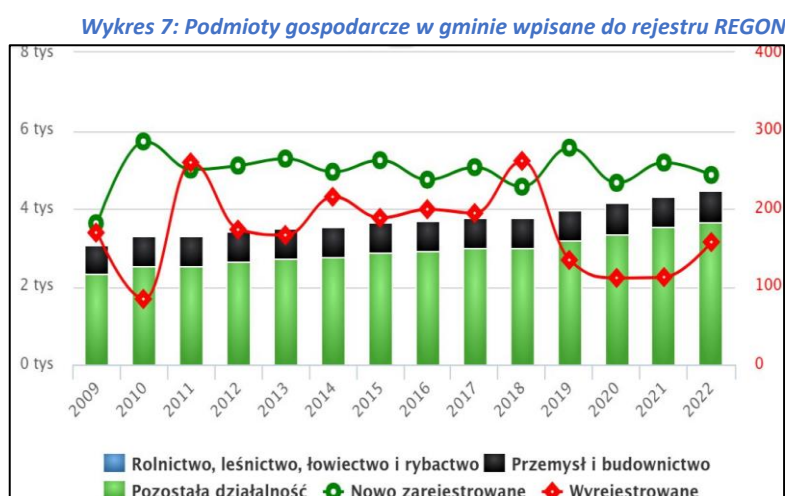
1.3.1. Przedsiębiorczość

⇒ Wysoki, ale o malejącej dynamice wzrostu poziom przedsiębiorczości mieszkańców

Liczba zarejestrowanych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców w gminie Michałowice jest zdecydowanie wyższa niż w powiecie przuskowskim i woj. mazowieckim (w 2022 r. wynosiła ona odpowiednio: 232,45%, 189,11%, 96,44%). Wskaźnik ten wzrasta od 2012 r. (201,81%), ale dynamika zmian w okresie 2012-2022 (15,18%) jest niższa niż w powiecie (15,87%) i woj. mazowieckim (30,82%).

⇒ Stabilna struktura prowadzonej działalności gospodarczej

Od 2012 r. struktura działalności gospodarczej w gminie pozostaje stabilna (**Wykres 7**). Najwięcej firm prowadzi działalność w sektorze „pozostała działalność” (w 2022 r. – 81,48%), następnie w sektorze „przemysł i budownictwo” (w 2022 r. – 18,28%) i rolnictwo (w 2022 r. - 0,22%).

Źródło: www.polskawliczbach.pl

⇒ Duża konkurencyjność podmiotów gospodarczych na obszarze gminy

- Wysoki poziom dochodów do budżetu gminy generowany przez podmioty gospodarcze (**Tabela 1**)
- Wysoki udział nowozarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego (ITC, projektowanie w tym architektura, działalność wydawnicza, reklama, multimedia), w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w latach 2012-2022 (wyższy niż w woj. mazowieckim i powiecie przuskowskim).

Tabela 1: Dochody do budżetu gminy

Dochody do budżetu Gminy na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym		
z tytułu udziału w CIT	z tytułu udziału w PIT	z tytułu podatku od nieruchomości
W 2022 r. wyniosły 264,10 zł i wzrosły w okresie 2012-2022 o 142,69% (choć spadły w porównaniu do 2021 r.). Dochody te są znacznie wyższe niż w powiecie przuskowskim (67,19 zł) i woj. mazowieckim (79,40 zł).	W 2022 r. wyniosły 6732,44 zł i wzrosły w okresie 2012-2022 o 89,57%. Dochody te są znacznie wyższe niż w powiecie przuskowskim (1023,39 zł) i woj. mazowieckim (2348,88 zł).	W 2022 r. wyniosły 3026,96 zł i wzrosły w okresie 2012-2022 o 179,10%. Dochody te są znacznie wyższe niż w woj. mazowieckim (416,90 zł).

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

- ⇒ **Niska dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej**
- Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy od 2012 r. przyjmuje wartość ujemną, choć sytuacja w tym zakresie się poprawia (w 2012 r. wskaźnik wynosił „-35,88”, w 2022 r. „-12,55”). Niższa niż w powiecie pruszkowskim i województwie mazowieckim jest liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym na 1 tys. mieszkańców (w 2022 r. wynosiła 55,95 – o 10% niższa niż w 2002 r.).
 - Gmina nie posiada terenów inwestycyjnych.
- ⇒ **Dobra dostępność komunikacyjna gminy** - przez teren gminy przebiegają ważne w skali kraju szlaki komunikacyjne: droga krajowa S2, S7 i S8 oraz droga wojewódzka nr 719. Układ drogowy wspiera rozwój gospodarczy gminy.

<p>CZYNNIKI (W TYM TRENDY) ISTOTNE STRATEGICZNIE</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie i dostępność komunikacyjna gminy • Starzenie się społeczeństwa • Migracje • Społeczna (w tym ekologiczna) odpowiedzialność biznesu
--	---

1.3.2. Rynek pracy

- ⇒ **Niski poziom bezrobocia**
W gminie w 2021 r. na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym pracowało 606,8 osób. Bezrobocie rejestrowane wyniosło 2,2%, znacznie mniej niż w powiecie pruszkowskim i woj. mazowieckim. Od 2012 r. stopa bezrobocia spadła o 4,4 pkt procentowego.
- ⇒ **Stabilna struktura zatrudnienia w sektorach gospodarki**
Najwięcej aktywnych zawodowo mieszkańców gminy pracowało w 2021 r. z **sektorze usługowym** (40,01%), 28,4% w **przemśle i budownictwie**, 2,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Mimo, że Michałowice są gminą wiejską tylko 1,9% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Michałowice pracuje w sektorze rolniczym.
- ⇒ **Brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy** – Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy od 2012 r. przyjmuje wartość ujemną.

<p>CZYNNIKI (W TYM TRENDY) ISTOTNE STRATEGICZNIE</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Kompetencje cyfrowe • Starzenie się społeczeństwa • Migracje
--	--

1.4. Wymiar środowiskowy

1.4.1. Środowisko naturalne, formy ochrony przyrody

⇒ Wysoka dostępność zasobów przyrodniczych

44,9%¹⁰ powierzchni gminy zajmują obszary cenne przyrodniczo, prawnie chronione; 7% powierzchni gminy zajmują lasy.

Istniejące formy ochrony przyrody: Warszawski obszar chronionego krajobrazu (kompleksy leśne i łąkowe w południowej części gminy oraz doliny rzek: Raszynki i Utraty), 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Stawy Pęcickie, Zespół przyrodniczo-krajobrazowy wsi Komorów), 13 pomników przyrody (w tym Aleja Marii Dąbrowskiej i Aleja Lipowa w Komorowie).

Inne cenne przyrodniczo obszary to m.in. Dolina Utraty, Raszynki, południowo-zachodni obszar gminy z osiedlem leśnym w Komorowie, zabudową Nowej Wsi, doliną rzeki Zimna Woda oraz kompleksem pałacowo-parkowo-wodnym, zespoły stawów rybnych (w Pęcicach oraz w Helenowie), zbiornik retencyjny w Komorowie, zbiornik wodny „Smug” w Nowej Wsi oraz sztuczne zbiorniki w Michałowicach, duże kompleksy leśne na południu gminy: uroczysko Chlebów oraz uroczysko Popówek.

⇒ Infrastruktura gminna wspierająca ochronę środowiska naturalnego (sieć wodno-kanalizacyjna, sieć gazowa, instalacje OZE, retencja).

⇒ Prowadzona polityka gminy wspierająca ochronę środowiska

- Nasadzenia - Gmina Michałowice plasuje się w czołówce gmin obszaru metropolii warszawskiej w zakresie zalesiania i intensywnych nasadzeń (zaraz po Warszawie),
- Termomodernizacja gminnych obiektów użyteczności publicznej i budownictwo energoefektywne (budynek przedszkola w Regułach, termomodernizacja budynku szkoły w Michałowicach, nowa świetlica w Pęcicach i przebudowana w Pęcicach Małych),
- Gmina promuje korzystanie z komunikacji publicznej - na terenie gminy zlokalizowane są 2 parkingi „Park and ride”,
- Gmina wprowadziła usługę Bilet Michałowiczana, dzięki której mieszkańcy korzystają z przejazdów WKD w atrakcyjnych cenach,
- Od 2019 r. na terenie Gminy możliwy jest wynajem samochodów elektrycznych na zasadzie „carsharingu”,
- Działania i wydarzenia edukacyjne i informacyjne (ulotki informacyjne, spotkania informacyjne, webinary, ekopikniki, punkt konsultacyjno-informacyjny Programu Czyste Powietrze)

⇒ Istniejące problemy środowiskowe

• Niewystarczające zasoby wody wysokiej jakości

Niskie zasoby wód powierzchniowych w istniejących ciekach, ograniczone zasoby dobrej jakości wód podziemnych, wody powierzchniowe obciążone zanieczyszczeniami, słaba zdolność wód do samooczyszczania.

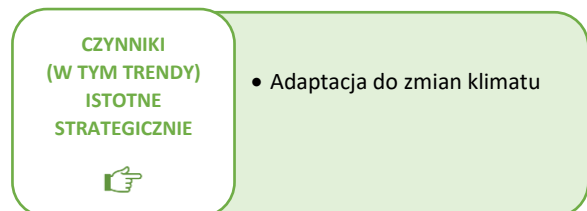
• Zanieczyszczenie powietrza

Spowodowane transportem samochodowym, w tym ciężkim na głównych osiach komunikacyjnych otaczających gminę (emisje komunikacyjne), emisje niskie związane korzystaniem przez mieszkańców z tradycyjnych źródeł ciepła.

¹⁰ Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, stan: 31.01.2024 r.

- Zanieczyszczenie hałasem
Najbardziej uciążliwy na terenie gminy jest hałas drogowy, szynowy i lotniczy (w największym stopniu dotyczy on północnej części gminy). Występujący hałas przemysłowy nie powoduje tak znacznych uciążliwości jak ww. rodzaje hałasu.
- Zanieczyszczenie światłem
Gmina jest jedną z najbardziej zanieczyszczonych światłem w kraju. Nadmierna emisja światła z hal magazynowych, bardzo rozbudowany system oświetlenia drogowego o wysokim kontraście.
- Przekształcenia środowiska związane z zagospodarowaniem
Realizacja zabudowy na podstawie decyzji o warunkach zabudowy. Rozpraszanie zabudowy na terenach rolnych, gdzie brak jest obowiązujących miejscowych planów.
- Przekształcenia rzeźby terenu
Istniejące wyrobiska w Puchałach, zmiany podłoża geologicznego poprzez formowanie nasypów na gruntach podmokłych, w tym organicznych (dolina Zimnej Wody, np. Komorów-Wieś), nielegalne gromadzenie odpadów (np. w rejonie ul. Waclawa).
- Zagrożenie powodziowe na terenie gminy

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią znajdują się w centrum i na południowym zachodzie gminy, w dolinach rzek Utrata oraz Zimna Woda. Na terenie gminy znajdują się

rowy odwadniające i zbiorniki retencyjne. Ze względu na ukształtowanie dolin rzecznych oraz zagospodarowanie występujące w ich sąsiedztwie możliwości lokalizacji nowych naturalnych zbiorników są znacznie ograniczone.

1.4.2. Gospodarka wodno-ściekowa

- ⇒ **Dobra dostępność i rozwój sieci wodociągowej**
97% budynków w gminie podłączonych jest do sieci wodociągowej (wzrost od 2015 r. o 4,75%). Od 2012 r. wzrasta długość czynnej sieci wodociągowej (wzrost o 15,07% do 2021 r.). Z sieci wodociągowej korzystało w 2022 r. 90,6% mieszkańców gminy (wzrost o od 2012 r. o 11,43%). Jest to wartość porównywalna do średniej w woj. mazowieckim (w 2022 r. – 91,0%) i wyższa od średniej w powiecie pruszkowskim (w 2022 r. - 88,5%).
- ⇒ **Dobra dostępność i rozwój sieci kanalizacyjnej**
91,5% budynków podłączonych jest do sieci kanalizacyjnej (wzrost od 2015 r. o 9,05%). Od 2012 r. wzrasta długość czynnej sieci kanalizacyjnej (wzrost o 19,87%). Z sieci kanalizacyjnej korzystało w 2022 r. 84,5% mieszkańców gminy (wzrost o od 2012 r. o 32,86%). Jest to wartość wyższa od średniej w woj. mazowieckim (w 2022 – 71,2%) i w powiecie pruszkowskim (w 2022 r. - 76,6%).
- ⇒ **Zróżnicowanie dostępności do infrastruktury sieciowej** w gminie (najlepsza sytuacja w Komorowie i Nowej Wsi; gorsza w Suchym Lesie i Sokołowie).

1.4.3. Gospodarka energetyczna

- ⇒ **Istniejąca sieć elektroenergetyczna zabezpieczająca potrzeby mieszkańców**
Sieć elektroenergetyczna znajduje się głównie przy północnej granicy gminy, a infrastruktura - w miejscowości Opacz-Kolonia. Głównym źródłem zasilania w energię elektryczną na obszarze

Gminy są położone w sąsiednich gminach stacje 110 „Pruszków-1”, 110/15kV „Pruszków-2” i 110/15kV „Ursus”, a dystrybucja energii realizowana jest za pomocą kablowo napowietrznej sieci elektroenergetycznej 15 kV18.

⇒ **Dobra dostępność sieci gazowej**

W 2002 r. 6514 gospodarstw domowych było odbiorcami gazu (wzrost od 2012 r. o 22,39%). Z sieci gazowej korzystało w 2022 r. 93,5% mieszkańców gminy (wzrost o od 2012 r. o 12,78 %). Jest to wartość znacznie wyższa od średniej w woj. mazowieckim (w 2022 – 56,4%) i w powiecie pruszkowskim (w 2022 r. – 79,5%). W 2022 r. 86,90% osób korzystających z sieci gazowej (5661 gospodarstw) wykorzystywało gaz do ogrzewania (sytuacja w tym zakresie jest stabilna od 2012 r.).

⇒ **Rozwiązania wspierające transformację energetyczną**

- **Rozwój odnawialnych źródeł energii w budynkach/przestrzeniach użyteczności publicznej**
W 2021-2022 wykonano instalację OZE w Szkole Podstawowej w Michałowicach (instalacja paneli fotowoltaicznych i gazowych pomp ciepła), zbudowano świetlicę wiejską w Pęcicach (instalacja paneli fotowoltaicznych) oraz przedszkole w Regułach (instalacja fotowoltaiczna o łącznej mocy 40 kWp, powietrzne pompy ciepła – o mocy 23 kW każda). W instalację fotowoltaiczną została wyposażona również placówka OSP w Nowej Wsi oraz P&R przy ul. Ceglanej w Komorowie a także aktywowana instalacja w Szkola w Komorowie. To instalacje o łącznej mocy ponad 120 kWp. W instalacje fotowoltaiczne są wyposażone również świetlica w Granicy, świetlica w Nowej Wsi, świetlica w Opaczy, wiata na P&R Kuchy, oraz budynek przy ul Raszyńskiej 34.
- **W latach 2018–2023** Gmina przeprowadziła dwie edycje programu udzielania dotacji celowej z budżetu gminy na działania polegające na trwałej zmianie źródeł ogrzewania węglowego na ogrzewanie gazowe lub elektryczne (**Lokalny Program Piecowy**). W ramach programu udzielono mieszkańcom dotacji na wymianę nieekologicznych źródeł ciepła na kwotę ponad **2 milionów złotych**. W ramach programu **wymieniono 312 źródeł ciepła**.
- **Od 2021 r. funkcjonuje w gminie Lokalny Program Osłonowy „Gmina bez smogu”** - program wsparcia finansowego (dopłaty do kosztów ogrzewania) dla najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy, którzy w związku z trwałą zmianą systemu ogrzewania z wysokoemisyjnego (węglowego) na niskoemisyjny ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu. Kwota udzielonego wsparcia w latach 2021-2023 wynosiła ponad 88 tysięcy złotych.
- **Gmina stworzyła autorski program antysmogowy – „Wdrażanie działań antysmogowych”** – program kompleksowej pomocy mieszkańcom w całym procesie zmiany źródeł ogrzewania i termomodernizacji tj. od pomocy w uzyskaniu dotacji na termomodernizację i wymianę źródła ogrzewania, wsparcia na etapie wykonawczym oraz wsparciu w jej rozliczeniu. Zasady działania programu zostały wykorzystane w skali Mazowsza w ramach instrumentów wsparcia oferowanych przez Marszałka Województwa Mazowieckiego.

W uznaniu za działania na rzecz poprawy jakości powietrza gmina zajęła w 2023 r. **1 miejsce w konkursie pn. „Najlepsze praktyki na rzecz poprawy jakości powietrza”** i otrzymała nagrodę pieniężną.

CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNE

- Adaptacja do zmian klimatu
- Transformacja energetyczna

1.4.4. Gospodarka odpadami komunalnymi

⇒ **Prowadzone usługi odbioru odpadów**

Na terenie gminy prowadzony jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów. Odbiorem odpadów i zagospodarowaniem zajmuje się podmiot zewnętrzny. Opłaty za odbiór odpadów kształtują się na poziomie podobnym jak w gminach sąsiadujących.

⇒ **Przeciętna efektywność usług odbioru odpadów**

Wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkanymi w 2022 r. – 82,4% był niższy w województwie mazowieckim (83,6%), a wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkanymi – 29,1% (wyższy niż w województwie mazowieckim – 14,8%). Na terenie gminy zdarzają się przypadki nielegalnego gromadzenia odpadów.

⇒ **Wzrastająca ilość zmieszanych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca** - ilość odpadów przewyższa średnią w województwie mazowieckim (219,8 kg), ale jest niższa niż w powiecie pruszkowskim (287 kg).

⇒ **Działania wspierające gospodarkę odpadami**

Gmina promuje rozwiązania polegające na ograniczeniu produkcji odpadów zielonych oraz do lokalnego ich przetwarzania w przydomowych kompostownikach.

1.4.5. Gospodarka obiegu zamkniętego

⇒ **Rozwiązania wspierające ideę gospodarki obiegu zamkniętego - powtórne wykorzystania używanych wcześniej materiałów.**

Kostka betonowa z rozebranej starej ścieżki rowerowej została wykorzystana do budowy parkingu, a elementy betonowe poddane obróbce i wykorzystane ponownie. Płyty betonowe drogowe zostały wielokrotnie wykorzystane do budowy tymczasowej nawierzchni utwardzonej na różnych drogach gminnych.

Dobre oprawy drogowe i źródła światła pochodzące z modernizowanych odcinków sieci oświetleniowej wykorzystywane są w procesie utrzymania pozostałej infrastruktury starego typu.

**CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNIE**

- Adaptacja do zmian klimatu
- **Gospodarka w obiegu zamkniętym**

Roślinność na terenie przedszkola zlokalizowanego w Regułach zasilana jest w wodę z własnego dużego zbiornika retencyjnego wybudowanego wraz z przedszkolem.

1.5. Wymiar przestrzenny

1.5.1. Polityka przestrzenna

⇒ **Stabilna polityka przestrzenna gminy**

Od 2012 r. rośnie powierzchnia terenów pokrytych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (o 13% do 2022 r.¹¹). Jednocześnie sukcesywnie spada liczba decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców (spadek od 2012 r. do 2022 r. o 33,14%). W 2022 r. wskaźnik ten wynosił 2,28 (w 2012 r. – 3,41)¹². Przedmiotem decyzji najczęściej było ustalenie warunków dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

⇒ **Wysoki stopień pokrycia gminy planami miejscowymi**

W 2023 r. w gminie obowiązywało 52¹³ miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego które pokrywały nieco ponad 60% powierzchni gminy. Najwięcej powierzchni poszczególnych obrębów obejmowały plany w miejscowościach: Reguły, Michałowice Osiedle, Opacz Kolonia, Opacz Mała, Michałowice Wieś oraz Komorów Osiedle, Komorów Wieś, Granica, najmniej planów obowiązywało w miejscowości: Pęcice, Sokołów, Suchy Las, Nowa Wieś oraz w obrębie WDW Helenów.

1.5.2. Zagospodarowanie gminy

⇒ **Wiejsko-podmiejski charakter gminy**

W 2023 r. 18,83% powierzchni gminy stanowiły uprawy na gruntach ornych, 11,55% - grunty leśne, 32,16% - grunty zadrzewione, zakrzewione i trawiaste, a 26,99 % grunty i zabudowane zurbanizowane.

Wśród gruntów zabudowanych i zurbanizowanych grunty zabudowane budynkami mieszkalnymi stanowiły 81,27% (21,93% powierzchni gminy), tereny przemysłowo-składowe – 13,16% (3,55% powierzchni gminy), tereny usługowo-handlowe – 2,20% (0,59% powierzchni gminy)¹⁴.

Sukcesywnie ubywa gruntów ornych i terenów zieleni ze względu na zmianę użytkowania poprzez lokalizowanie zabudowy oraz rozwój funkcji gospodarczych.

⇒ **Istniejące strefy zabudowy** (mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej oraz produkcyjno-magazynowej) **oraz obszary niezabudowane**. Na terenie gminy dość wyraźnie widoczny jest podział na obszary zabudowy i jej rozwoju oraz tzw. tereny otwarte (niezabudowane – głównie lasy, doliny rzeczne i rozległe pola).

⇒ **Istniejące luki w zabudowie na obszarach zabudowanych**

Na terenie gminy istnieje możliwość lokalizowania nowej zabudowy w tzw. lukach na obszarach zabudowanych. Co oznacza, że istnieją jeszcze rezerwy terenowe dla nowej zabudowy w rejonach najlepiej wyposażonych w infrastrukturę techniczną i drogi.

¹¹ bdl.stat.gov.pl

¹² Jw.

¹³ Według danych własnych gminy

¹⁴ Według obliczeń własnych na podstawie danych Bazy Danych Obiektów Topograficznych (aktualność 31.12.2023r.)

- ⇒ **Tereny zabudowane mają zapewnioną obsługę komunikacyjną** (przede wszystkim z dróg gminnych), są też wyposażone **w wodociąg i kanalizację**. Na terenach, gdzie lokalizowana jest nowa zabudowa sukcesywnie są budowane nowe drogi i podstawowa infrastruktura techniczna.
- ⇒ **Prognozowane zapotrzebowanie na nową zabudowę wynikające z procesów rozwojowych gminy**. Ze względu na rozwój przestrzenny oraz gospodarczy, a także prognozy demograficzne w gminie Michałowice wciąż występuje zapotrzebowanie na nową zabudowę, a w szczególności mieszkaniową.

Wysoka chłonność terenów niezabudowanych, w tym luk w zabudowie, przeznaczonych w planach miejscowych na zabudowę, w szczególności mieszkaniową.

**CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNIE**

- Zapotrzebowanie na nową zabudowę
- Podział na strefy zabudowy
- Rozwinięta infrastruktura techniczna i układ drogowy
- Duża chłonność terenów objętych planami miejscowymi

- ⇒ **Brak wyraźnie wyodrębnionego centrum – „serca” Gminy**
Administracyjnym centrum gminy są Reguły, miejscami o największej gęstości zaludnienia – Komorów i Nowa Wieś.

1.5.3. Mieszkalnictwo

- ⇒ **Dominujący typ zabudowy w gminie – zabudowa jednorodzinna**
- ⇒ **Wzrastająca liczba mieszkań w gminie**
W 2022 roku w gminie zlokalizowanych było 7065 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 968 449 m². Liczba mieszkań wzrasta od 2012 roku (wzrost o 13,24%).
- ⇒ **Bardzo wysoka jakość zasobu mieszkaniowego**
Większość mieszkań w gminie jest wyposażonych w podstawowe udogodnienia oraz korzysta z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę w 2022 r. wynosiła 50,2 m² (i wzrosła od 2012 r. o 8%). Jest to zdecydowanie więcej niż w Polsce (31,1 m² i w woj. mazowieckim 33,3 m²).
- ⇒ **Niewielki, komunalny zasób mieszkaniowy**
W 2020 roku w gminie znajdowało się 35 mieszkań komunalnych o łącznej powierzchni użytkowej 1 343 m². W 2021 roku gmina Michałowice oddała do użytkowania nowy dom komunalny mieszczący się przy ul. Sieradzkiej w Komorowie. W budynku znajdują się 4 mieszkania, z których trzy zostały przeznaczone na mieszkania komunalne, a jedno przekazane GOPS na mieszkanie opieki wytchnieniowej. Wydatki związane z utrzymaniem gminnych lokali wyniosły ponad 3 mln zł. W następnych latach 2021 i 2022 wydatki na gospodarkę spadły do około 1,6 mln zł.

1.5.4. Infrastruktura drogowa i kolejowa

- ⇒ **Dobra dostępność drogowa gminy**
Gmina Michałowice posiada dobre połączenia drogowe z ważnymi ośrodkami wojewódzkimi: Warszawą i Łodzią.
- ⇒ **Bardzo dobrze rozwinięta sieć dróg na terenie gminy**
Układ drogowy w gminie tworzą drogi gminne – 151 km, powiatowe – 30 km oraz wojewódzkie – 4 km. Gmina rozwija układ drogowy (buduje nowe drogi gminne). Wydatki inwestycyjne związane z budową i modernizacją dróg gminnych w 2022 r. wyniosły ponad 12,5 mln zł.

Uzupełnieniem układu drogowego, tworzonego przez drogi gminne, powiatowe i wojewódzkie są drogi rowerowe. W 2022 r. przez teren gminy przebiegało 22,3 km dróg rowerowych, w tym 19,6 w zarządzie gminy (długość dróg rowerowych od 2012 r. wzrosła o 90,59%). Gęstość dróg rowerowych w Michałowicach (64,18) jest wyższa niż w powiecie pruszkowskim i w woj. mazowieckim (wskaźnik długości dróg na 100 km² wynosił odpowiednio: 60,68 i 7,96).

⇒ **Wysoka jakość dróg na terenie gminy**

Prawie wszystkie drogi układu drogowego mają nawierzchnie twarde. Gmina remontuje drogi gminne i wspiera remonty i modernizacje dróg powiatowych.

1.5.5. Publiczny transport zbiorowy

⇒ **Dobra dostępność komunikacyjna Gminy**

Transport publiczny zapewniany przez: **Warszawską Kolej Dojazdową (WKD)**- połączenia z Warszawą, Pruszkowem, Grodziskiem i Milanówkiem); **Grodziskie Przewozy Autobusowe (GPA)** - linie 60, 61, 62, 65 połączenia z Pruszkowem, Raszynem, Piastowem, Nadarzynem, Brwinowem i Warszawą; **Komunikację miejską miasta Pruszkowa** – linia 2 połączenie z Pruszkowem; a także **ZTM Warszawa** - linie 220,717,817 - połączenia z Warszawą, Piastowem, Pruszkowem).

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 80 przystanków autobusowych.

⇒ **Brak skoordynowania transportu publicznego na poziomie powiatu i metropolii warszawskiej.**

1.6. Wymiar instytucjonalny

1.6.1. Współpraca gminy z mieszkańcami

⇒ Istniejące formy współpracy:

- Funkcjonowanie ciał konsultacyjnych

W gminie funkcjonuje Młodzieżowa Rada Gminy (20 przedstawicieli), Komisja ds. rozwiązywania problemów alkoholowych (5 przedstawicieli, w tym 1 przedstawiciel organizacji pozarządowych), Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie (10 osób). Działania podejmują również: Rada Rowerowa oraz Rada programu „Gmina bez smogu”

- Opracowanie lub konsultowanie przez sołectwa i osiedla aktów prawnych

- Budżet obywatelski

W gminie zorganizowano 3 edycje budżetu obywatelskiego (na rok 2022, 2023, 2024). W ramach budżetu do realizacji (i dofinansowania) zostały przekazane 34 inicjatywy obywatelskie.

- Konsultacje społeczne w latach 2019-2024 przeprowadzonych zostało ponad 75 działań, w których mieszkańcy byli pytani o opinię. Konsultacje były prowadzone w przypadkach przewidzianych prawem (m.in. konsultacje społeczne dotyczące miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, współpracy z organizacjami pozarządowymi, statutów sołectw i osiedli), ale także realizowaliśmy dodatkowe pogłębione konsultacje, spotkania w formule „porozmawiamy o...”. Zazwyczaj stosowany był możliwie szeroki wachlarz narzędzi tj. otwarte spotkania czy punkty konsultacyjne, ankiety oraz formularze elektroniczne i drukowane.

- Spotkania informacyjne z mieszkańcami gminy – w sprawach istotnych dla mieszkańców; w 2022 r. odbyło się 118 spotkań Wójta Gminy Michałowice z mieszkańcami.

⇒ Wzrastające zaangażowanie mieszkańców w sprawy istotne dla funkcjonowania gminy

Od 2021 r. wzrasta liczba projektów składanych w ramach budżetu obywatelskiego oraz liczba głosujących (w 2021 r. wynosiła ona odpowiednio: 8 projektów i 397 głosów, a w 2023 r. – 21 projektów i 1036 głosów).

CZYNNIKI
(W TYM TRENDY)
ISTOTNE
STRATEGICZNIE

- Aktywność i zaangażowanie społeczne mieszkańców

1.6.2. Współpraca gminy z podmiotami zinstytucjonalizowanymi

⇒ Współpraca partnerska z samorządami polskimi

- Współpraca w zakresie:
 - realizacji wspólnych inwestycji (budowa parkingów „park and ride”: Grodzisk Mazowiecki, Pruszków, Milanówek, Żyrardów, Sulejówek),
 - ochrony środowiska (Związek Międzygminny „Utrata”),
 - określeniu kierunków rozwoju (opracowanie strategii ZIT dla aglomeracji warszawskiej przez Stowarzyszenie Metropolia Warszawska),
 - dostarczaniu usług mieszkańcom gminy (Miejska Kryta Pływalnia Kapry w Pruszkowie),
 - nieodpłatnej ochrony prawnej (współpraca z Powiatem Pruszkowskim).

- Członkostwo w związkach i stowarzyszeniach komunalnych:
 - Stowarzyszeniu Metropolia Warszawska,
 - Stowarzyszeniu Gmin Zachodniego Mazowsza „Mazovia”,
 - Stowarzyszeniu Unii Miasteczek Polskich,
 - Stowarzyszeniu Gmin Polska Sieć „Energie Cites”,
 - Związku Gmin Wiejskich RP,
 - Związku Międzygminny „Utrata”,
 - Lokalnej Grupy Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice.

⇒ **Współpraca partnerska z włoską gminą Vico nel Lazio**

Współpraca realizowana od 2002 r. Jej celem jest integracja, poznawanie języków, historii, tradycji i kultury regionów Mazowsza i Lacium oraz gmin partnerskich. W ramach współpracy organizowane były wizyty partnerskie przedstawicieli władz, młodzieży, seniorów i sportowców. Współpraca partnerska objęła również kwestie kulturalne (wystawy obrazów, koncerty) i skutkowało nawiązaniem współpracy z Instytutem Włoskim w Warszawie.

⇒ **Współpraca z organizacjami pozarządowymi**

Oparta o „Wieloletni Program Współpracy Gminy Michałowice z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2021-2024” oraz o roczne programy współpracy z NGO-sami. Od 2012 r. kwota wydatków bieżących z budżetu gminy na dotacje bieżące dla organizacji pozarządowych wzrosła o ponad 600% i wyniosła w latach 2019-2023 6 382 870,50 zł (na podstawie Rejestru umów). Udzielono w sumie 416 dotacji w ramach konkursu ofert oraz tzw. „małych grantów”. Zadania realizowało blisko 60 organizacji pozarządowych. W 2024 roku w budżecie gminy na ten cel przeznaczylismy 1 610 000 zł. **Współpraca z przedsiębiorcami**

Gmina współpracuje z lokalnymi przedsiębiorcami w ramach programu „Karta mieszkańca Gminy Michałowice”, z Warszawską Koleją Dojazdową Sp. z o.o. (Bilet Michałowiczana).

1.6.3. Finanse gminne

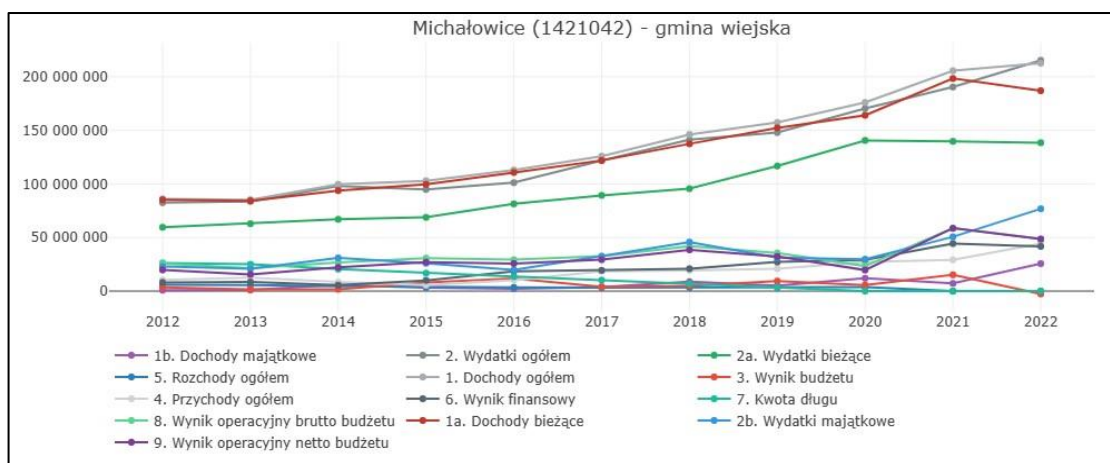
⇒ **Dobry stan finansów gminnych** wynikający wysokiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, a także dobrej koniunktury gospodarczej. W badanym okresie (2012-2022 – **Wykres 8**) dochody gminy wzrosły o 147,09%. Głównym ich źródłem były dochody własne (w 2022 r. stanowiły one 69,81% dochodów ogółem), w tym w szczególności udział gminy w podatku CIT, Podatku PIT i podatku od nieruchomości. Wzrost poziomu tych dochodów w badanym okresie wynika m.in. wysokiego potencjału dochodowego mieszkańców gminy.

W badanym okresie (2012-2022) wynik finansowy budżetu gminy Michałowice był dodatni, a gmina osiągała nadwyżkę budżetową (której poziom wahał się w badanym okresie).

W 2023 r. gmina zajęła 1 miejsce w Rankingu Finansowym Samorządów w kategorii „Gmin Wiejskich”.

W kadencji 2018-2023 r. gmina pozyskała 65 milionów złotych środków zewnętrznych z różnych źródeł finansowania na działania gminy.

⇒ **Sytuacja finansowa gminy umożliwiająca finansowanie działań rozwojowych.** Gmina dysponując wysokim odsetkiem dochodów własnych ma możliwość kształtowania własnej, długookresowej polityki finansowej umożliwiającej racjonalne świadczenie usług publicznych oraz finansowanie procesów rozwoju. Wypracowana nadwyżka operacyjna umożliwia realizację działań prorozwojowych w gminie

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

1.6.4. Potencjał instytucjonalny

⇒ Ustalona struktura organizacyjna i zapewniona ciągłość działań gminy

- Gmina realizuje działania i świadczy usługi na rzecz społeczności lokalnej poprzez **Urząd Gminy oraz jednostki organizacyjne gminy**: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice, Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie, Szkołę Podstawową im. Jana Pawła II w Michałowicach, Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Nowej Wsi, Gminne Przedszkole w Michałowicach, Gminną Bibliotekę Publiczną im. Zbigniewa Herberta w Michałowicach, Gminną Bibliotekę Publiczną im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie, Centrum Usług Wspólnych Gminy Michałowice. Działanie gminy wspiera 13 jednostek pomocniczych: 10 sołectw i 3 osiedla.
- Gmina zatrudnia ogółem **592** pracowników, w tym 103 pracowników zatrudnionych jest w Urzędzie Gminy, 44 - w Gminnym Przedszkolu w Michałowicach, 132 - w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła, 111 - w Zespole Szkolno-Przedszkolnym im. Mikołaja Kopernika w Nowej Wsi, 136 – w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. M. Dąbrowskiej w Michałowicach, 37 - w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, 14 - w Centrum Usług Wspólnych, 7 – w Gminnej Bibliotece Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Michałowicach i 8 w Gminnej Bibliotece Publicznej im. M. Dąbrowskiej w Komorowie¹⁵.
- W gminie funkcjonuje system zastępstw pracowniczych. Pracownicy są zastępowani przez wyznaczonych, posiadających odpowiednie kwalifikacje i wiedzę pracowników, tak aby nieobecności nie wpływały na jakość i terminowość załatwianych spraw.

⇒ Odpowiednie zasoby pracownicze i kompetencyjne

Stałe podnoszenie kwalifikacji przez pracowników urzędu na szkoleniach z umiejętności miękkich oraz szkoleniach merytorycznych.

⇒ Baza techniczna umożliwiająca świadczenie e-usług

- Elektroniczna komunikacja mieszkańców z gminą odbywa się za pośrednictwem serwisu ePUAP,
- Wszystkie systemy gminy świadczące e-usługi zintegrowane są z Węzłem Krajowym, co pozwala uwierzytelniać się w nich Profilem Zaufanym (login.gov.pl),
- Wewnętrzny system obiegu dokumentów funkcjonujący w gminie został zintegrowany w platformami ePUAP,

¹⁵ Stan na 31.12.2022 r.

- Mieszkańcy mogą sprawdzić stan liczników (woda i kanalizacja), stan płatności i zobowiązań wobec gminy, a także dokonać płatności z tytułu opłat urzędowych, podatków i opłat za korzystanie z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- Gmina posiada zasoby techniczne pozwalające na świadczenie usług drogą elektroniczną.

